

afgørende, at de forvaltningsdomstole, som oftest i dag kaldes nævn, følger bestemte generelle principper og procedurer af hensyn til retssikkerheden.

8. Opløsningsretten og parlamentarismen

Et tilbagevendende tema i grundlovsdiskussionen har været afskaffelse af opløsningsretten og indførelse af faste valgperioder, sådan som vi kender det i Norge.

Det er korrekt, at Danmark ikke mindst i 1970'erne havde ustabile politiske forhold med hyppige valg. Men var det opløsningsretten og dermed udskrivning af folketingsvalg, der var årsag til de ustabile forhold? Næppe.

Eksempler fra Norge viser da også, at faste valgperioder ikke i sig selv fjerner de ustabile forhold. Og det giver andre problemer, idet man ikke kan komme ud af en fastlåst situation i Stortinget. I sådanne situationer havde det givetvis været en fordel, hvis der havde været mulighed for at udskrive nyvalg.

I stedet for at indføre faste valgperioder kunne statsministerens opløsningsret afskaffes, medmindre der var tale om vedtagelse af en direkte mistillidsserklæring til regeringen eller statsministeren. Derudover skulle Folketinget have ret til at opløse sig selv. Det ville give mulighed for at komme ud af en parlamentarisk umulig situation, samtidig med at statsministerens mulighed for at udnytte opløsningsretten til egen partipolitisk vinding blev afskaffet. Derved undgår vi også den meget låste situation, som vi har set i Norge nogle gange.

Når statsministerens generelle opløsningsret evt. bør afskaffes, hænger det også sammen med, at den kan misbruges af statsministeren til egen vinding. Opløsningsretten er blevet misbrugt af danske statsministre – f.eks. Knud Kristensen i 1947, Jens Otto Krag i 1966, Poul Hartling i 1974 og vel også Poul Schlüter i 1988 og 1990 – til, hvad de troede kunne give en partipolitisk gevinst, frem for at løse op for en politisk umulig situation.

Derfor kunne det være på sin plads at afskaffe statsministerens opløsningsret. Derimod skal Folketinget have mulighed for – ved et flertal – at opløse sig selv, dvs. udskrive folketingsvalg. Det svarer til almindelig foreningsretlig tankegang om, at en bestyrelse til enhver tid kan trække sig tilbage og anmode om nyvalg. Derfor skal grundlovens nuværende bestemmelse i § 15 om konsekvenserne af en mistillidsserklæring opretholdes, mens § 14 om kongens ret til at udnævne og afskedige ministre kunne udgå.

Også i forbindelse med udarbejdelsen af 1953-grundloven, var der diskussioner, om der skulle

være begrænsninger i statsministerens opløsningsret. Spørgsmålet blev rejst af De Radikale og De Konservative. De Konservative foreslog således, at en regering efter et mistillidsvotum kunne gå til kongen med anmodning om udskrivning af valg og derefter til Rigsdagen med forslag om opløsning og valg. Rigsdagen kunne herefter sige nej til forslaget, hvorefter Rigsdagens flertal havde ansvaret for en ny regeringsdannelse. Der var også ideer fremme om begrænsninger i opløsningsretten, som var inspireret af den tyske ordning med »konstruktiv mistillidsserklæring«.

Derimod fastholdt de to »statsministerpartier«, Socialdemokratiet og Venstre, modstanden mod at svække statsministerens opløsningsret.

Partiernes holdning var således åbenbart påvirket af deres position som muligt »statsministerparti« eller ikke. Derfor skete der ingen ændringer.

En afskaffelse af statsministerens opløsningsret svækker naturligvis statsministerens magt i forhold til Folketinget. Det er ikke uden problemer, fordi der også er brug for en handlekraftig regering. Dette hensyn kan tilgodeses ved indførelse af positiv parlamentarisme.

Det vil betyde, at en statsminister, efter at han/hun har fået godkendt sit regeringsprogram og dermed også sin regering af et flertal i Folketinget, i langt højere grad kan regne med Folketingets opbakning. Folketingets partier tvinges på denne måde til at tage politisk stilling til regeringen og dens program, hvilket giver Folketingets flertal større indflydelse. Men det forpligter også efterfølgende, hvorved den udpegede regering i højere grad vil kunne realisere sin politik, også selv om der er tale om en mindretalsregering.

Det kan naturligvis betyde, at det undertiden tager lidt længere tid at danne en regering. Men en sådan periode uden regering er afgjort at foretrække, hvis det samtidig kan betyde, at den regering, der dannes, bliver dannet på et betydeligt mere sikkert parlamentarisk grundlag.

Ud over godkendelse af regeringsprogrammet må det også være rigtigt, at Folketinget godkender ministrene og ressortfordelingen imellem. Det betyder samtidig, at ændringer i ministersammensætningen og ressortfordelingen skal godkendes af Folketinget. Dette vil være et opgør med grundlovens § 14, der kun kan opfattes som et levn fra enevældens tid, og som ikke er rimeligt i dag, hvor parlamentarismen for længst er indført. Folketinget har bevillingsretten og har derfor også en klar interesse i, at ressortfordelingen er fornuftig. Ved en sådan ændret procedure er der måske også mulighed for, at de mest uri-